

Kukuza Ndizi Nyumbani

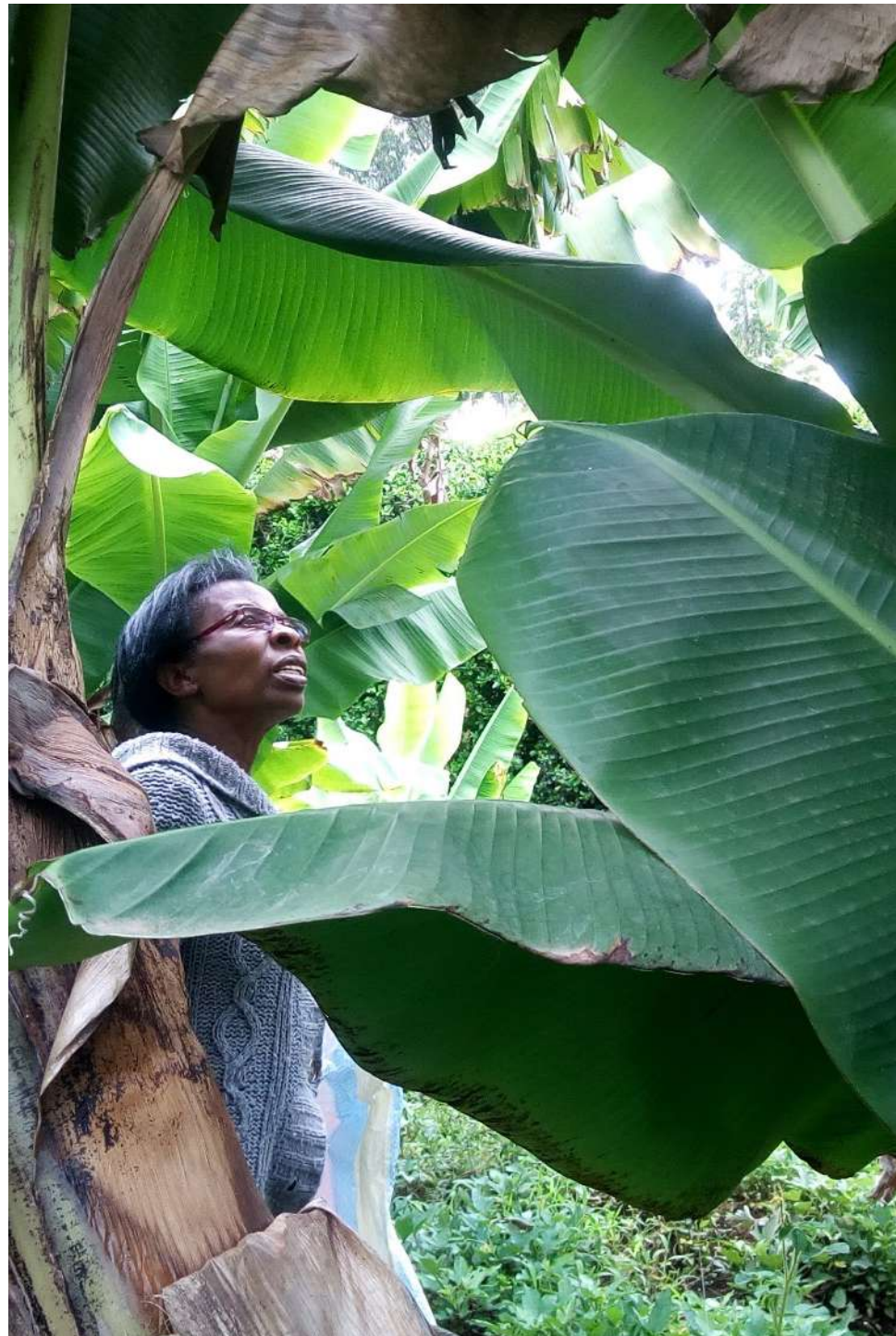
Mwongozo Rahisi wa Kukusaidia Kuanza

Na Laura Karanja, PhD

"Ndizi ni zao kuu la chakula na biashara kwa maelfu ya wakulima wadogo wadogo nchini Kenya. Kwa kuingizwa kwa aina mpya sokoni, uzalishaji umeongezeka kwa kiwango cha asilimia 7.19 kwa mwaka kufikia 2022."

- [Bananas production quantity](#)

Maelezo ya Mwandishi

Habari,

Jina langu ni Laura. Mimi ni Mtaalamu wa Mimea na Magonjwa.

Kwa zaidi ya miaka 30 ya mafunzo na msaada kutoka kwa wakulima, nimepata maarifa ya moja kwa moja ya kilimo cha ndizi, moja ya mazao yetu muhimu ya chakula. Ni furaha yangu kushiriki nanyi maarifa yangu kuhusu:

- Maeneo Bora ya Uzalishaji
- Mahitaji ya Mazingira kwa Upandaji
- Upandaji, Ukuaji na Usimamizi wa Shamba la Ndizi
- Udhhibiti wa Wadudu na Magonjwa
- Ushughulikiaji wa Mazao Baada ya Kuvuna

Kupitia ushirikiano wa wakulima, mimi na wenzangu tumeimarisha aina za ndizi zilizopo kupitia uchunguzi wa magonjwa ya virusi kwa aina za kupikia na za dessert zinazopendwa na wengi.

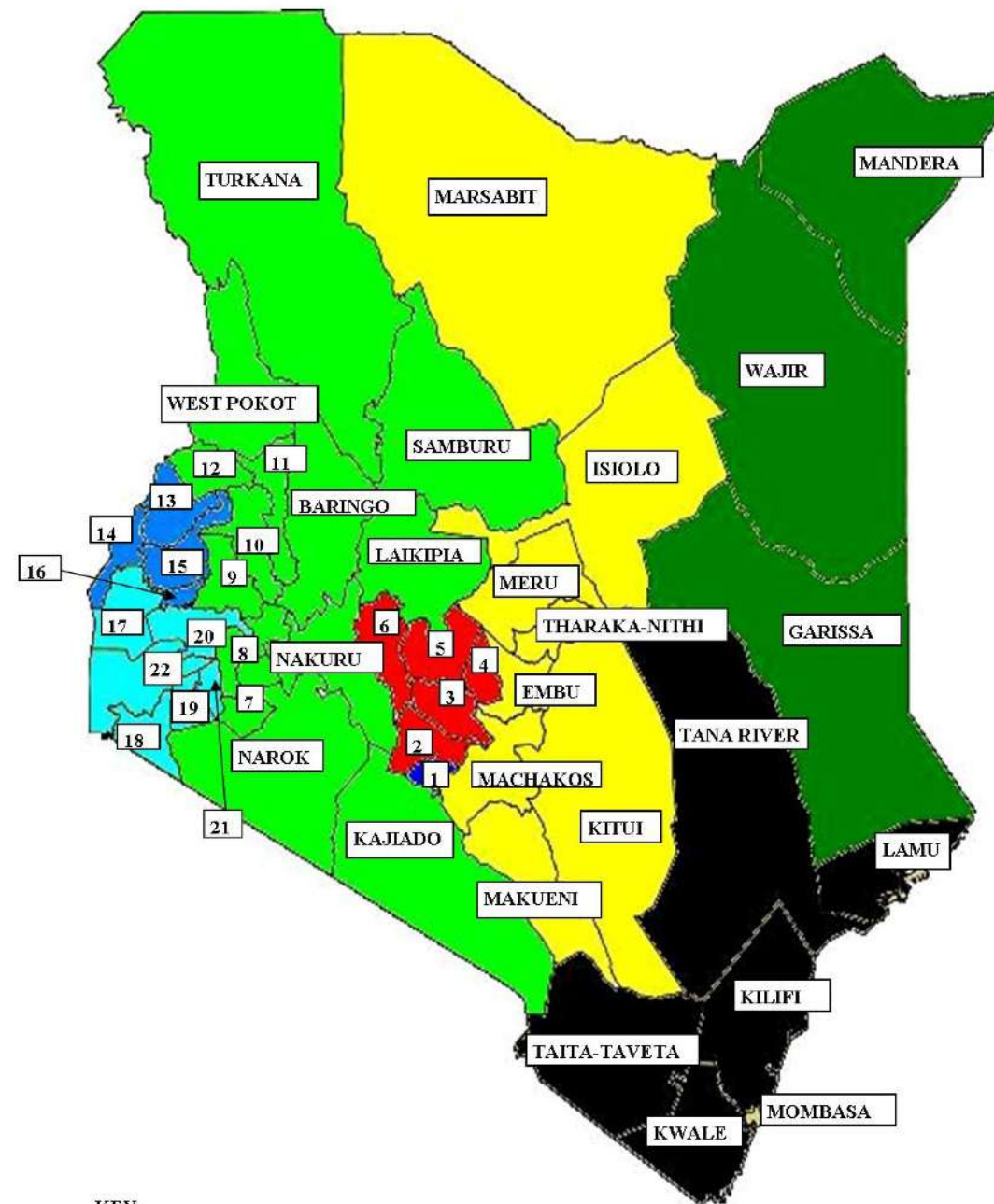
Natumaini taarifa katika mwongozo huu zitakupa zana sahihi za kuanza safari yako ya kilimo. Nakutakia kila la kheri na jisikie huru kunifikia ukikwama.

Salamu,

Laura S Karanja, Mtaalamu wa Mima na Magonjwa (PhD)

E: laurashali@yahoo.com

COUNTIES OF KENYA

KEY

1. NAIROBI	8. KERICHO	15. KAKAMEGA	22. HOMA BAY
2. KIAMBU	9. TRANS NZOIA	16. VIHIGA	
3. MURANG'A	10. UASIN GISHU	17. SIAYA	
4. KIRINYAGA	11. ELGEYO-MARAKWET	18. MIGORI	
5. NYERI	12. NANDI	19. KISII	
6. NYANDARUA	13. BUNGOMA	20. KISUMU	
7. BOMET	14. BUSIA	21. NYAMIRA	

Maeneo ya Uzalishaji

Nchini Kenya, ndizi zinakuzwa hasa katika Magharibi, Kati, baadhi ya maeneo ya Mashariki, baadhi ya maeneo ya Bonde la Ufa (Bonde la Kerio, Kericho, Baringo) na Pwani

Aina za Ndizi

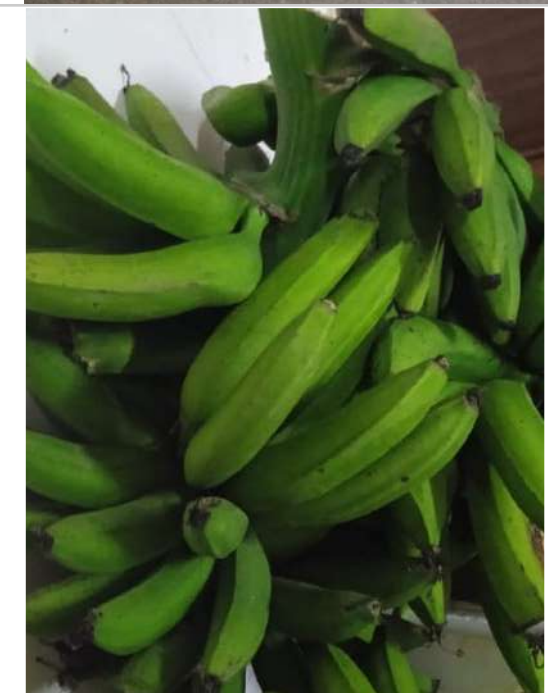
Aina za Dessert

Grand Nain; Williams; Dwarf Cavendish; Chinese Cavendish; Valery, FHIA 17, Sweet banana na Lacatan miongoni mwa zingine.

Aina za Kupika

Ng'ombe, Nusu Ng'ombe, Uganda Green Muraru miongoni mwa zingine

Mahitaji ya Hali ya Hewa na Udongo

- Urefu: 0-1800 m.a.s.l (Meta Juu ya Usawa wa Bahari)
- Mvua: 1000 mm kwa mwaka
- Joto: 27°C
- Udongo: Loam yenye kina, inayopitisha maji vizuri, yenye rutuba ya juu na yenye maudhui mengi ya nyenzo za kikaboni

Kuanzisha na Kusimamia Shamba la Ndizi

Eneo

- Linapaswa kuwa na kinga dhidi ya upepo, lisilo na mvua za mawe, lisilo na maji yanayosimama na chumvi. Linapaswa kuwa karibu na chanzo cha maji cha kuaminika.

Maandalizi ya Ardhi

- Limi la kina

Maandalizi ya Shimo:

- 60cm x 60cm x 60 cm mraba lakini katika maeneo kavu zaidi,
- Mashimo ya kina zaidi ya 90cm x 90cm x 90cm yanapendekezwa kwa sababu ya tabia yao ya 'kusukuma juu'.

Nafasi

- Aina ndefu kama Sweet Banana Grand Nain, FHIA 17 panda kwa 4m x 3m,
- Aina ya urefu wa kati: Williams, N'gombe panda kwa 3m x 3m,
- Aina fupi: Dwarf Cavendish, Uganda green 3m x 2m

Hatua za Kupanda

- Tenganisha udongo wa juu (30cm) na udongo wa chini wakati wa kuchimba mashimo.
- Changanya udongo wa juu na debe mbili za samadi iliyooza vizuri na gramu 200 (kiganja) za DAP na rudisha nusu ya mchanganyiko kwenye shimo.
- Ondoa mche wa kitamaduni kwa uangalifu kutoka kwenye mfuko bila kuvunja udongo ulioko kwenye mfuko.
- Weka mche wa kitamaduni kwenye shimo na rudisha sehemu iliyobaki ya mchanganyiko wa udongo.
- Funika mmea kwa udongo hadi kiwango ambacho udongo kwenye mfuko ulifikia.
- Tumia udongo wa chini kutengeneza beseni karibu na mmea kwa ajili ya kushikilia maji.

Kuanzisha na Kusimamia Shamba la Ndizi

Kumwagilia

- Mwagilia mara baada ya kupanda na kila siku kwa wiki mbili kisha endelea kumwagilia mara kwa mara hasa wakati wa kiangazi (angalau lita 20 za maji kwa shimo kwa wiki).

Mbolea na Samadi

- Weka gramu 200 za Calcium Ammonium Nitrate (CAN) na debe 2 za samadi kila mwaka. Uwekaji hufanyika mara mbili kwa mwaka wakati wa msimu wa mvua (Aprili, Mei na Septemba, Oktoba).

Kuanzisha na Kusimamia Shamba la Ndizi

Uondoaji wa Mimea ya Kando, Kulima na Kuondoa Majani

- Katika miezi 5-6 ya kwanza, ondoa mimea yote ya kando kutoka kwa mmea mama. Haribu katikati ya mimea ya kando ili kuzuia kuota upya.
- Baada ya miezi 5-6, chagua mimea ya kando ya kufuata kuhakikisha ndizi ina mimea mitatu kama ifuatavyo: moja yenye kubeba au karibu kubeba; moja kubwa ya binti; na moja ndogo ya binti mdogo.
- Ondoa majani makavu yanayoning'inia chini ya mmea na majani yoyote yanayogusa ndizi ili kuepuka michubuko na kuboresha ubora wa matunda.
- Tumia majani kama matandazo kwa ajili ya uhifadhi wa unyevu, udhibiti wa magugu na kuboresha virutubishi vya udongo.

Banana Orchard Establishment & Management

Kupunguza Bunch

- Odoa maua ya kiume mara baada ya kifungu kuwa kikamilifu ili kuepuka kuhifadhi wadudu wa ndizi kama weevils, white flies, na mites.

Mavuno

- Mavuno ya kila mwaka yanategemea hali ya hewa, usimamizi na aina.
- Wastani wa mavuno ni kati ya tani 35 - 45 kwa hekta kwa mwaka.

Magonjwa na Wadudu Wanaojulikana

Aina	Maelezo	Udhibiti	
Madoa ya Sigatoka	- Haya ni ya kawaida na husababisha upotevu wa mavuno hadi asilimia 50. - Dalili zinajumuisha mistari myeupe ya kahawia kwenye uso wa chini wa jani ambayo inaongezeka hadi kuwa vidonda vya nekrotiki vilivyo na miviringo ya manjano na katikati kijivu.	Udhibiti wa kemikali: Tumia kwa kubadilishana dawa za kuua kuvu za mfumo na za wigo mpana Mazoezi ya kitamaduni: Ondoa majani yote yaliyoathirika na uyaharibu - Tumia aina zinazostahimili, kama vile aina za FHIA (FHIA 17, FHIA 18, na FHIA 23)	
Cigar-end Rot	Dalili zinaonyesha kuoza kavu na kuonekana kama majivu kwenye ncha za matunda na nyama ya matunda inakuwa yenye nyuzi.	- Ondoa sehemu zote kavu za maua kutoka kwenye ncha za matunda - Ondoa sehemu za maua siku 8-11 baada ya kufunguka kwa kifungu cha matunda, sehemu za maua ya kiume kwenye ncha ya kifungu - Panda kwa nafasi inayopendekezwa (Nafasi inategemea aina), na punguza mimea ya kando ya ziada.	

Aina	Maelezo	Udhibiti	
Panama disease (Fusarium Wilt)	- Ni ugonjwa unaoenezwa kwa udongo na huathiri mmea kupitia mizizi, corm na majeraha. - Petiole huanguka, majani huning'inia, hubadilika kuwa mankahawia na kufa.	Tumia mimea inayostahimili. Kama vile nyingi za Cavendish zinastahimili kiasi lakini Kampala ni rahisi kushambuliwa.	
Nematodes	- Ni wadudu wanaoenea kupitia vifaa vya kupandia vilivyoathiriwa. - Mimea iliyoathirika inaonyesha majani yanayogeuka manjano, ukuaji wa polepole na kuanguka kwa mimea iliyokomaa. Mizizi inaonyesha vidonda vya kahawia.	- Tumia dawa za kuua nematodi kama Nemathorin EC 150, Azadiractin (Achook), Ethoprophos (MOCAP GR 10) - Ondoa sehemu zilizoathirika na uzifunike kwenye jua. - Tumia matibabu ya maji moto kwa kuzamisha vipandikizi kwenye maji ya moto (50 - 55°C) kwa dakika 20 au zama	
Banana Weevil	- Wadudu hawa huonekana katika maeneo yote ya kilimo cha ndizi. - Mimea iliyoathiriwa huonyesha mianya isiyo ya kawaida kwenye mti wa bandia na mizizi ambayo husababisha mkusanyiko wa weusi wa tishu iliyooza. Majani hugeuka njano, hulia na kufa.	- Chovya vipandikizi katika suluhisho la mbegu za neem kwa asilimia 20 kabla ya kupanda. - Jenga mashamba mapya katika maeneo yasiyoathirika kwa kutumia vipandikizi vya utamaduni wa tishu. - Safisha mazao kama vile kuharibu mabaki ya mimea.	

Ushughulikiaji wa Mazao Baada ya Kuvuna

Mavuno

Vuna ndizi wakati ndizi zina ukubwa wa robo tatu mviringo, zinaonekana kijani kibichi na kung'aa. Tegemeza na mwimo wakati unapopunguza taratibu kundi la tunda chini ili kuepuka majeraha.

Uhifadhi

Ndizi zinapovunwa kabla hazijasafirishwa sokoni zinapaswa kuhifadhiwa katika chumba cha baridi ikiwa inawezekana kwa 13 degree Celsius hadi zitakapotolewa sokoni au kuezekwa chini ya kivuli cha baridi na salama. Njia nyingine inayopendekezwa ni kuzikausha kwa kutumia nishati ya jua. Inatumika kuongeza mchakato wa asili wa kupoza au kukausha.

Pia zinaweza kusindika kuwa bidhaa kama vile unga, juisi, chipsi/ crisps, jamu/ jelly, pipi na divai kuongeza thamani na kuzielezea kwa muda mrefu.

Tunauza miche ya ndizi!

Kama una nia ya kununua tafadhali wasiliana
kupitia mawasiliano yetu hapa chini.

E: laurashali@yahoo.com